

TARU SORMUSTEN HERRASTA 2

KAKSI TORNIA

J. R. R. TOLKIEN

SUOMENTANEET KERSTI JUVA, EILA PENNANEN
JA PANU PEKKANEN

Englanninkielinen alkuteos
THE TWO TOWERS

Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd.
under the title
The Two Towers

Being the second part of The Lord of the Rings

© The Tolkien Estate Limited 1954, 1966

Kartan »Rohan, Gondor ja Mordor» piirtänyt C. R. Tolkien teokseen *Taru Sormusten herrasta*

Kartan »Keski-Maan läntiset osat kolmannen ajan lopulla»

piirtänyt C. R. Tolkien teokseen *Keskeneräisten tarujen kirja*

»J.R.R Tolkien asserts the moral right to be acknowledged as the author of this work»

TOLKIEN®, and are registered trademarks of The Tolkien Estate Limited.

Suomenkielinen laitos © suomentajat ja WSOY 1974, 2024

Werner Söderström Osakeyhtiö

Suomennettu vuoden 1966 laitoksesta

Suomennoksen tarkistanut Kersti Juva 2023, 2024

alkuteoksen myöhempiin laitoksiin tehdyt korjaukset huomioiden

Runosuomennokset tarkistanut Alice Martin 2023

Nimiösvujen riimujen ja *tengwar*-kirjoituksen suomennos Alice Martin, kalligrafia Heikki Kalliomaa

Suomentajat ovat saaneet avustusta suomalaisen kirjallisuuden edistämisvaroista.

Suomentaja Kersti Juva kiittää Kontuwiki-yhteisöä avusta virheiden korjaamisessa

ja uusien nimen luomisessa sekä WSOY:n kirjallisuussäätiötä

suomennoksen tarkistustyön tukemisesta.

ISBN 978-951-0-50860-2

Painettu EU:ssa

*Kolme Sormusta haltiakuninkaille alla auringon,
seitsemän kääpiöruhtinaille kivisaleissaan,
yhdeksän ihmisille jotka vie tuoni armoton,
yksi Mustalle ruhtinaalle valtaistuimellaan
maassa Mordorin joka varjojen saartama on.
Yksi Sormus löytää heidät, se yksi heitä hallitsee,
se yksi heidät yöhön syöksee ja pimeyteen kahlitsee
maassa Mordorin joka varjojen saartama on.*

Tämä on Sormusten herran tarun toinen osa.

Ensimmäinen osa, *Sormuksen ritarit*, kertoi miten Gandalf Harmaa sai selville, että hobitti Frodon omistama sormus oli itse asiassa Sormusten sormus, kaikkien Mahtisormusten hallitsija. Niin Frodo joutui pakenemaan tovereidensa kanssa hiljaisesta Konnusta, kotoaan, Mordorin Mustien ratsastajien kauhu kintereillään, kunnes he viimein Aragornin, Eriadorin samoojan avulla ja suurien vaarojen kautta saapuivat Rivendelliin Elrondin taloon.

Siellä pidettiin Elrondin suuri Neuvonpito, jossa päätettiin että Sormus tulee tuhota, ja Frodo nimitettiin Sormuksen viejäksi. Sormuksen ritarit valittiin tuolloin, ja heidän tuli auttaa Frodoa. Hänen tehtävänsä oli mikäli mahdollista mennä Mordorin Tuliselle vuorelle, itsensä vihollisen maahan, sillä vain siellä Sormus voitaisiin tuhota. Tähän saattueeseen kuuluivat Aragorn ja Boromir, Gondorin valtiaan poika, ihmisten edustajina; Legolas, Synkmetsän haltiakuninkaan poika haltioiden edustajana; Gimli Glóinin poika Yksinäiseltä vuorelta kääpiöiden edustajana; Frodo ja hänen palvelijansa Samvais ja hänen kaksi nuorta sukulaistaan Meriadoc ja Peregrin hobittien edustajina; sekä Gandalf Harmaa.

Toverukset matkasivat salassa kauas pohjoisen Rivendellistä. He epäonnistuivat yrittäessään ylittää talvisaikaan Caradhrasin korkeaa solaa; ja Gandalf johti heidät salatun portin läpi ja he astuivat Morian mittaamattomiin kairoksiin löytääkseen tien vuorten alitse. Siellä, taistelussa alamaailman hirveää henkiolentoa vastaan, Gandalf vajosi mustaan syvyyteen. Mutta Aragorn, joka nyt paljastui Lännen muinaisten kuninkaitten perijäksi, johti Saattueen Morian Itäportilta eteenpäin, Lórienin haltiamaan läpi ja alas suurta Anduin-virtaa, kunnes he saapuivat Raurosin putouksille. He olivat jo oivaltaneet, että vakoojat tarkkailivat heidän matkaansa ja että Klonkku-otus, joka kerran oli omistanut Sormuksen ja yhä himoitsi sitä, seurasi heidän jälkiään.

Kävi välttämättömäksi päättää, kääntyisivätkö he itään ja Mordoriin; vai lähtisivätkö Boromirin mukana Minas Tirithin, Gondorin keskuskaupungin, avuksi tulevassa sodassa; vai pitäisikö heidän erota. Kun kävi selväksi, että Sormuksen viejä oli päättänyt jatkaa toivotonta matkaa Vihollisen maahan, yritti Boromir kaapata Sormuksen väkivoimalla. Ensimmäinen osa päättyy siihen, että Boromir lankeaa Sormuksen pauloihin. Frodo ja hänen palvelijansa Samvais pakenevat ja katoavat. Saattueen muut jäsenet joutuvat erilleen, kun paikalle äkkiä hyökkää örkkisotilaita; näistä osa on Mordorin Mustan ruhtinaan palveluksessa ja osa petturin, Rautapihan Sarumanin palveluksessa. Sormuksen viejän tehtävä näyttää jo tuhoon tuomitulta.

Tämä toinen osa, *Kaksi tornia*, kertoo nyt mitä kullekin Sormuksen saattueen jäsenelle tapahtui sen jälkeen kun Saattue oli hajonnut, aina Suuren pimeyden tulon ja Sormuksen sodan puhkeamiseen saakka, joka selostetaan kolmannessa ja viimeisessä osassa.

SISÄLLYS

KOLMAS KIRJA

1	Boromirin lähtö	353
2	Rohanin ratsastajat	360
3	<i>Uruk-hai</i>	380
4	Puuparta	394
5	Valkoinen ratsastaja	416
6	Kultaisen kartanon kuningas	432
7	Helmin syväne	449
8	Tie Rautapihaan	463
9	Hylkytavaraa	477
10	Sarumanin ääni	491
11	<i>Palantír</i>	501

NELJÄS KIRJA

1	Sméagol kesytetään	515
2	Tie soitten poikki	529
3	Musta portti on kiinni	542
4	Yrttejä ja kanipataa	552
5	Lännen ikkuna	564
6	Kielletty lampi	581
7	Matka Tienristeykseen	591
8	Cirith Ungolin portaat	599
9	Lukitarin luola	611
10	Mestari Samvaisin valinnat	620

KAKSI TORNIA

TARU SORMUSTEN HERRASTA

Toinen osa

KOLMAS KIRJA

BOROMIRIN LÄHTÖ

ARAGORN KIIRUHTI MÄKEÄ YLÖS. Silloin tällöin hän kumartui. Hobittien askel on kevyt, ja heidän jalanjälkiään on vaikea samoojienkaan lukea, mutta lähellä huippua polun poikki virtasi puro, ja määrässä maassa hän näki etsimänsä.

»Tulkitsin jälkiä oikein», hän sanoi itseksensä. »Frodo on juossut vaaran huipulle. Mitähän hän mahtoi nähdä? Mutta hän on palannut samaa tietä ja laskeutunut rinnettä alas.»

Aragorn epäröi. Hänen mielensä teki mennä itse korkealle istuimelle, hän toivoi näkevänsä siellä jotakin, joka opastaisi häntä hänen epätietoisuudessaan, mutta aikaa oli vähän. Äkkiä hän lähti juoksemaan ja harppoi huipulle, suurten kivilaattojen poikki ja portaat ylös. Hän istuutui korkealle istuimelle ja katsoi. Mutta aurinko näytti pimentyneen ja maailma vaikutti hämärältä ja etäiseltä. Hän kääntyi ympäri, pohjoisesta taas takaisin pohjoiseen, ja näki vain etäisiä kukkuloita, mutta kaukaisuudessa hän oli erottavanaan jälleen korkealla ilmassa suuren, kotkan kaltaisen linnun, joka laskeutui hitaasti laajoissa kaarissa maata kohti.

Kun hän vielä katseli ympärilleen, hänen valppaat korvansa kuulivat ääniä alhaalta metsästä Virran länsipuolelta. Hän jäykistyi. Hän kuuli huutoja ja niiden joukosta hän erotti kauhukseen örkkien karkeitä kiljaisuja. Sitten kajahti syvällä äänellä suuri torvi, toivotus vavisutti kukkuloita ja kaikui notkoissa ja kohosi mahtavaksi jylinäksi, joka voitti vesiputousten pauhun.

»Boromirin torvi!» hän huusi. »Boromir on hädässä!» Hän loikki portaat alas ja lähti juoksemaan polkua pitkin. »Voi! Huono onni on tänä päivänä päälläni, ja kaikki mitä teen, epäonnistuu. Missä on Sam?»

Hänen juostessaan huudot voimistuivat, mutta torvi soi nyt vaimeampana, epätoivoisena. Örkkien kiljunta kuului hurjana ja läpätunkevana ja äkkiä torventöräykset vaikenivat. Aragorn kiisi viimeisen rinteen alas, mutta kun hän ehti kukkulan juurelle, äänet hiljenivät; kun hän kääntyi vasemmalle ja juoksi niitä kohti, ne etääntyivät, kunnes hän ei enää kuullut niitä. Hän veti esiin loistavan miekkansa ja huusi *Elendil! Elendil!* ja ryntäsi puiden lomitse.

Ehkä virstan päässä Parth Galenista, pieneltä aukiolta läheltä järven rantaa hän löysi Boromirin. Mies istui selkä suurta puuta vasten kuin leväten. Mutta Aragorn näki, että monet mustasulkaiset nuolet olivat lävistäneet hänet; miekka oli yhä hänen kädessään, mutta se oli katkennut läheltä kahvaa; hänen kahtia haljennut torvensa oli hänen viereensä. Monta örkkiä makasi kuolleena hänen ympärillään ja hänen jaloissaan.

Aragorn polvistui hänen viereensä. Boromir avasi silmänsä ja yritti puhua. Viimein hän sai hitaasti lausutuksi joitakin sanoja. »Yritin ottaa Sormuksen Frodolta», hän sanoi. »Olen pahoillani. Olen maksanut.» Hänen katseensa lipui kaatuneisiin vihollisiin, niitä oli ainakin kaksikymmentä. »He ovat poissa, puolittaiset: örkit veivät heidät. Luulen, että he olivat hengissä. Heidät sidottiin.» Hän piti tauon ja hänen silmänsä sulkeutuivat väsyneesti. Hetken kuluttua hän puhui taas.

»Hyvästi, Aragorn! Mene Minas Tirithiin ja pelasta kansani! Minä olen epäonnistunut.»

»Ei!» sanoi Aragorn, tarttui hänen käteensä ja suuteli häntä otsalle. »Sinä olet voittaja. Harvat ovat saavuttaneet sellaista voittoa. Jää rauhaan! Minas Tirith ei kukistu!»

Boromir hymyili.

»Mihin suuntaan he menivät? Oliko Frodo mukana?» kysyi Aragorn.

Mutta Boromir ei enää puhunut.

»Voi!» sanoi Aragorn. »Näin lähtee Denethorin, Vahtitornin valtiaan perillinen! Tämä on katkera loppu. Saattue on nyt aivan hajalla. Minä tässä olen epäonnistunut. Turhaan luotti Gandalf minuun. Mihin menen minä nyt? Boromir on jättänyt tehtäväkseni lähteä Minas Tirithiin ja sydämeni halajaa sinne, mutta missä ovat Sormus ja sen Viejä? Miten löydän heidät ja estän Tehtävää päättämästä tuhoon?»

Hän viipyi vielä vähän aikaa polvillaan itkun kumaraan painamana, puristaen yhä Boromirin kättä. Siitä hänet löysivät Legolas ja Gimli. He tulivat kukkulan länsirinteiltä hiipien hiljaa puiden lomitse kuin metsällä. Gimlillä oli kirveensä kädessään ja Legolasilla pitkä veitsensä; hän oli käyttänyt kaikki nuolensa. Tullessaan aukiolle he pysähtyivät hämmästyneinä, ja sitten he seisoivat hetken pää painuksissa surusta, sillä he käsittivät, mitä oli tapahtunut.

»Voi!» sanoi Legolas ja tuli Aragornin viereen. »Me olemme jahdanneet ja surmanneet monia örkkejä metsässä, mutta meistä olisi ollut enemmän hyötyä täällä. Me tulimme kuultuamme torven – mutta liian myöhään näemmä. Oleteko haavoittuneet pahasti?»

»Boromir on kuollut», sanoi Aragorn. »Minussa ei ole naarmuakaan, sillä en ollut täällä hänen kanssaan. Hän kaatui puolustaessaan hobitteja, kun minä olin vaaralla.»

»Hobitteja!» huudahti Gimli. »Missä he sitten ovat? Missä on Frodo?»

»En tiedä», vastasi Aragorn uupuneesti. »Ennen kuolemaansa Boromir kertoi minulle, että örkit olivat sitoneet heidät, hän uskoi heidän olevan hengissä. Olin lähettänyt hänet seuraamaan Merriä ja Pippiniä, mutta en kysynyt olivatko Frodo ja Sam hänen kanssaan: en ennen kuin se oli liian myöhäistä. Kaikki mihin olen tänään ryhtynyt on epäonnistunut. Mitä on nyt tehtävä?»

»Ensin meidän on huolehdittava kaatuneesta», sanoi Legolas. »Me emme voi jättää häntä makaamaan kuin raato näiden iljettävien örkkien keskelle!»

»Mutta meidän on toimittava nopeasti», sanoi Gimli. »Hän ei toivoisi meidän viivyttävän. Meidän täytyy seurata örkkejä, jos on toivoa, että joku Saatueemme vangittu jäsen on vielä hengissä.»

»Mutta me emme tiedä, onko Sormuksen viejä heidän kanssaan vai ei», sanoi Aragorn. »Onko meidän hyljättävä hänet? Eikö meidän pidä ensin etsiä häntä? Edessämme on nyt tuskallinen ratkaisu!»

»Tehkäämme siis ensin se, mikä on tehtävä», sanoi Legolas. »Meillä ei ole aikaa eikä välineitä haudata toveriamme kunnolla tai luoda kumpua hänen ylleen. Kiviröykkiön me ehkä voisimme rakentaa.»

»Työ olisi raskas ja aikaa vievä, rantaa lähempänä ei ole sopivia kiviä», sanoi Gimli.

»Pankaamme hänet siis veneeseen aseittensa ja voitettujen vihollistensa aseitten kanssa», sanoi Aragorn. »Lähetämme hänet Raurosin putouksiin ja annamme hänet Anduinille. Gondorin virta pitää ainakin huolen siitä, ettei mikään ilkimys häpäise hänen luitaan.»

He tutkivat nopeasti kaatuneitten örkkien ruumiit ja keräsivät niiden miekat ja haljenneet kypärät ja kilvet pinoon.

»Katsokaa!» huusi Aragorn. »Täällä on meille merkkejä!» Hän otti julmien aseiden pinosta erilleen kaksi lehtilapaista veistä, joissa oli punaisia ja kultaisia kuvioita; etsittyään tarkemmin hän löysi myös mustat pienin punaisin jalokivin koristetut tupet. »Eivät ole örkinkaluja nämä!» hän sanoi. »Hobitit näitä kantoiivat. Örkkit epäilemättä riistivät heiltä kaiken, mutta eivät uskaltaneet pitää veitsiä koska tiesivät mitä ne ovat, Westernessen työtä, ja että niihin oli luettu taikoja Mordorin tuhoksi. No niin, jos ystävämme vielä elävät, he ovat nyt aseettomia. Otan nämä talteen toivoen toivottakin, että saan antaa ne heille takaisin.»

»Ja minä», sanoi Legolas, »otan kaikki nuolet mitä löydän, sillä viineni on tyhjä.» Hän etsi ruumisläjästä ja maasta sen ympäriltä ja löysikin aika monta, jotka olivat vahingoittumattomia ja pitkävartisempia kuin örkkien yleensä käyttämät nuolet. Hän tutki niitä tarkasti.

Ja Aragorn katsoi surmattuja ja sanoi: »Tässä makaa monia örkkejä, jotka eivät ole Mordorin joukkoa. Jotkut ovat pohjoisesta, Sumuvuorilta, mikäli minä tiedän mitään örkeistä ja niiden lajeista. Ja täällä on joitakin, jotka ovat minulle outoja. Niiden varusteet eivät ole ollenkaan örkkien mallia!»

Kuolleiden joukossa oli neljä suurikokoista, tummaa, viirusilmäistä hiisoturua, joilla oli paksut sääret ja suuret kädet. Aseinaan niillä oli lyhyet leveäteräiset miekat, ei örkkien tavallisesti käyttämiä käyräsapeleita; ja niillä oli marjakuusijouset, jotka pituudeltaan ja muodoltaan muistuttivat ihmisten jousia. Kilvissään niillä oli outo tunnus: pieni valkoinen käsi mustan kentän keskellä ja niiden rautakypärien silmikkoon oli kiinnitetty jostakin valkeasta metallista taottu S-riimu.

»Noita merkkejä en ole nähnyt ennen», sanoi Aragorn. »Mitä ne tarkoittavat?»

»S tarkoittaa Sauronia», sanoi Gimli. »Se on helppo tulkita.»

»Ei!» sanoi Legolas. »Sauron ei käytä haltiariimuja.»

»Eikä hän myöskään käytä oikeaa nimeään, eikä salli sitä kirjoitettavan tai sanottavan ääneen», sanoi Aragorn. »Eikä hän käytä valkoista. Barad-dûrin palveluksessa olevat örkkit käyttävät Punaisen silmän merkkiä.» Hän seisoi hetken ajatuksissaan. »S tarkoittanee Sarumania», hän sanoi viimein. »Rautapihassa

tekee pahuus työtä, eikä länsi enää ole turvassa. Gandalfin pelko osui oikeaan: jollakin keinoin on luopio Saruman saanut tietoja meidän matkastamme. Hän tietää varmaan myös Gandalfin kohtalosta. Moriasta lähteneistä takaa-ajajista ovat jotkut voineet välttää Lórienin vartijat, tai ne ovat ehkä kiertäneet tuon maan ja menneet Rautapihaan muita teitä. Örkit taivaltavat nopeasti. Mutta Sarumanilla on monta keinoa hankkia uutisia. Muistatteko linnut?»

»Oli miten oli, meillä ei ole aikaa pohtia arvoituksia», sanoi Gimli. »Kanta-kaamme Boromir pois!»

»Mutta sen jälkeen meidän on ratkaistava arvoitukset, jos tahdomme valita tiemme oikein», vastasi Aragorn.

»Kukaties oikeata tietä ei olekaan», sanoi Gimli.

Kirvestään käyttäen kääpiö katkaisi muutamia oksia. Nämä he sitoivat yhteen jousenjanteilla ja pingottivat kaapunsa niiden kehikkoon. Näillä karkeilla paareilla he kantoivat toverinsa ruumiin rannalle mukanaan ne hänen viimeisen taistelunsa voitonmerkit, jotka he halusivat panna hänen mukaansa. Matka oli aivan lyhyt, mutta he saivat huomata, ettei tehtävä ollut helppo, sillä Boromir oli ollut pitkä ja vahva mies.

Aragorn jäi rantaan vartioimaan paareja, sillä aikaa kun Legolas ja Gimli kiiruhtivat jalan takaisin Parth Galeniin. Matkaa oli vähän toista virstaa, ja kesti aikansa ennen kuin he palasivat meloen kahta venettä nopeasti rantaa myötäillen.

»Meillä on kummia kerrottavana!» sanoi Legolas. »Joenäyräällä on vain kaksi venettä. Emme löytäneet jälkeäkään kolmannelta.»

»Onko siellä ollut örkkejä?» kysyi Aragorn.

»Emme nähneet niistä mitään merkkejä», Gimli vastasi. »Ja örkit olisivat ottaneet tai tuhonneet kaikki veneet ja matkatavaratkin.»

»Tutkin maaston kun tulemme sinne», sanoi Aragorn.

He asettivat Boromirin keskelle venettä, jonka oli määrä kuljettaa hänet pois. Harmaan hupun ja haltiaviitan he laskostivat ja panivat hänen päänsä alle. He kampasivat hänen pitkät tummat hiuksensa ja järjestivät ne hänen hartioilleen. Lórienin kultainen vyö hohti hänen vyötäisillään. Kypärän he asettivat hänen viereensä, ja hänen syliinsä he panivat haljenneen torven sekä miekan kädensijan ja terän sirpaleet, hänen jalkoihinsa he latoivat hänen vihollistensa miekat. Sitten he kiinnittivät veneen kokan toisen veneen perään ja hinasivat sen vesille. Alakuloisina he sitten soutivat rannan tuntumassa, ohittivat Parth Galenin vihereän nurmen ja kääntyivät virran vuolteeseen. Tol Brandirin jyrkänteet hehkui-
vat: iltapäivä oli puolessa. Etelän puolella he näkivät Raurosin höyryn kohoavan edessään väreilevänä kultaisena utuna. Putoukset pauhasivat ja jylyivät tyyneessä ilmassa.

Murhemielin he laskivat irti hautaveneen; siinä makasi Boromir levollisena ja rauhallisena ja lipui eteenpäin virran povella. Virta otti hänet ja he pitivät omaa venettään paikallaan melojen avulla. Hän ajelehti heidän ohitseensa ja hitaasti hänen veneensä erkani heistä ja kutistui tummaksi pisteeksi kultaista valoa vasten ja sitten se äkkiä katosi. Rauros ärjyi kuten ennenkin. Virta oli ottanut Boromirin Denethorin pojan, eikä häntä enää nähty Minas Tirithin Valkoisessa tornissa, missä hän ennen aina seisoj aamuisin. Mutta myöhempinä aikoina kerrottiin

Gondorissa pitkään, että haltiavene laski putoukset ja ajautui vaahtoavan suvannon poikki ja kuljetti Boromirin Osgiliathin läpi ja Anduinin suiston kautta Suurelle merelle öiseen aikaan tähtien loisteessa.

Jonkin aikaa kaikki kolme ystävästä pysyivät vaii ja tuijottivat hänen jälkeensä. Sitten Aragorn puhui. »Valkoisessa tornissa häntä kaivataan», hän sanoi, »mutta hän ei palaa, ei vuorilta eikä mereltä.» Sitten hän alkoi laulaa:

*Läpi Rohanin, yli niittyjen missä ruoho on korkeaa
tulee Länsituuli jalkaisin, käy muurien vierustaa.
»Mitä tietoja Lännestä sinulla, vaeltava tuuli, on?
Boromiria ylvästä näitkö öin sinä valossa kuutamon?»
»Yli seitsemän virran ratsasti hän, yli vesien harmaiden;
hän kulki kautta aution maan ja varjoihin Pohjoisen
hän katosi, tietymättömiin. Pohjatuulelta kysyä voi
se kuuliko, kuinka Denethorin pojan torvi soi.»
»Oi Boromir! Loitolle Länteen päin jäin muureilta katsomaan;
et saapunut sinä suunnalta tyhjän, asukkaattoman maan.»*

Sitten lauloi Legolas:

*Meren suulta, hiekalta, lentäen tulee tuuli Etelän;
se lokkien huutoa tuo ja sen kuulen portilla itkevän.
»Mitä tietoja Etelästä, oi, sinä huokaava tuuli tuot?
Mihin jäänyt on kaunis Boromir? Suru silmiin saa kyynelvuot.»
»Sitä turhaan minulta tiedustat – monet luut ovat jääneet ne
meren myrskyisän pimeille rannoille ja rannoille valkeille;
monet Anduiniä ovat laskeneet päin merta hyökyyvä.
Kysy Pohjatuulelta niistä jotka se minulle lähettää!»
»Oi Boromir! Taitse portin tuon tie johtaa Etelään;
et saapunut meren ääreltä lokinhuutojen myötäkään.»*

Sitten lauloi taas Aragorn:

*Kuninkaiden portilta ratsastaa Pohjatuuli sivu koskien,
ja tornin vaiheilla kuullaan taas tyly toivotus torven sen.
»Mitä tietoja Pohjoisesta, oi, sinä mahtava tuuli sait?
Mitä Boromirista urheasta? Hän kaukana on yhä kait?»
»Amon Henin juurella huusi hän, kun sortui vihollisiin,
hänen kilpensä, murtunut miekkansa veden helmaan laskettiin.
Tuo ylpeä pää ja kauniit kasvot jo lepoon vaipuivat
ja Raurosin kosket kultaiset häntä povellaan kantoivat.»
»Oi Boromir! Vartiotorni vain iät Pohjoiseen tuijottaa
päin Raurosin kultakoskia, kunnes päivien loppu saa.»*

Niin he lopettivat. Sitten he käänsivät veneensä ja kuljettivat sen niin nopeasti kuin mahdollista vastavirtaan takaisin Parth Galeniin.

»Jätitte minulle itätuulen», sanoi Gimli, »mutta minä en sano siitä mitään.»

»Se on oikein», sanoi Aragorn. »Minas Tirithissä siedetään itätuulta, mutta uutisia ei siltä udella. Mutta nyt on Boromir lähtenyt omalle tielleen, ja meidän on pikaisesti valittava omamme.»

Hän tarkasti vihreän ruohikon nopeasti mutta perusteellisesti, usein maahan asti kumartuen. »Täällä ei ole ollut örkkejä», hän sanoi. »Mitään muuta varmaa ei voi saada selville. Tässä kulkevat kaikki meidän jalanjalkemme ristiin rastiin. On mahdotonta sanoa, tuliko joku hobiteista takaisin sen jälkeen kun Frodoa alettiin etsiä.» Hän palasi rantaan, lähelle paikkaa missä lähteen puro lirisii Virtaan. »Täällä on selviä jälkiä», hän sanoi. »Yksi hobitti on kahlannut veteen ja takaisin rantaan, mutta en osaa sanoa kuinka kauan siitä on.»

»Miten siis ratkaiset tämän arvoituksen?» kysyi Gimli.

Aragorn ei vastannut heti, vaan palasi leiripaikalle ja tutki matkatavaroita. »Kaksi pakkausta puuttuu», hän sanoi, »ja toinen niistä on varmasti Samin: se oli aika iso ja painava. Vastaus on siis tämä: Frodo on lähtenyt veneellä ja hänen palvelijansa on ollut hänen kanssaan. Frodon on täytynyt tulla takaisin tänne silloin kun me kaikki olimme poissa. Kohtasin Samin rinteessä ja kehoitin häntä seuraamaan minua, mutta hän ei ilmeisesti seurannut. Hän arvasi, mitä hänen isännällään oli mielessä ja palasi tänne, ennen kuin tämä ehti lähteä. Frodo ei niin vain päässytäkään lähtemään ilman Samia!»

»Mutta miksi hän jätti meidät, ja sanaa sanomatta?» kysyi Gimli. »Se oli oudosti tehty.»

»Ja uljaasti tehty», sanoi Aragorn. »Sam taisi olla oikeassa. Frodo ei olisi tahtonut viedä ketään ystävänsä mukanaan kuolemaan Mordoriin. Mutta hän tiesi, että hänen oli mentävä itse. Sen jälkeen kun hän erosi meistä, hänelle tapahtui jotakin, joka voitti hänen pelkonsa ja epäilyksensä.»

»Ehkäpä hänen kimppuunsa kävi örkkejä, ja hän pakeni», sanoi Legolas.

»Hän pakeni, se on varmaa», sanoi Aragorn, »mutta en usko, että hän pakeni örkkejä.» Aragorn ei kertonut, mitä hän piti Frodon äkillisen päätöksen ja paon syynä. Boromirin viimeiset sanat hän salasi kauan.

»Näin paljon on nyt ainakin selvää», sanoi Legolas: »Frodo ei enää ole Virran tällä puolella, vain hän on voinut ottaa veneen. Ja Sam on hänen mukanaan, vain Sam olisi ottanut Samin pakkauksen.»

»Mahdollisuutemme ovat siis», sanoi Gimli, »joko lähteä seuraamaan Frodoa jäljelle jääneellä veneellä tai örkkejä jalan. Kumpikin vaihtoehto tarjoaa vain vähän toivoa. Olemme jo menettäneet monta kallista tuntia.»

»Antakaa kun ajattelen!» sanoi Aragorn. »Ja olkoon valintani nyt oikea ja kääntäköön tämän katalan päivän huonon onnen!» Hän seisoi hetken hiljaa. »Minä seuraan örkkejä», hän viimein sanoi. »Olisin opastanut Frodon Mordoriin ja mennyt hänen mukanaan loppuun asti, mutta jos nyt lähden etsimään häntä erämaasta, joudun jättämään vangit kidutukselle ja kuolemalle alttiiksi. Viimeinkin puhuu sydämeni selvää kieltä: Viejän kohtalo ei enää ole minun käsissäni. Saatue on tehnyt tehtävänsä. Me, jotka vielä olemme jäljellä, emme kuitenkaan voi hylätä tovereitamme, kun meillä vielä on voimia jäljellä. Tulkaa! Me menemme nyt. Jättäkää tänne kaikki minkä voitte! Me kiiruhdamme nyt yötä päivää!»

He vetivät ylös viimeisen veneen ja kantoivat sen puitten luo. Sen alle he asettivat tavaroistaan ne, joita eivät tarvinneet eivätkä voineet kantaa mukanaan. Sitten he lähtivät Parth Galenista. Iltapäivän hämärtyessä he saapuivat aukiolle, jolla

Boromir oli saanut surmansa. Sieltä he etsivät örkkien jäljet. Niiden löytäminen ei vaatinut erityistä taitoa.

»Mikään muu kansa ei tallo tällä tavalla», sanoi Legolas. »Niistä tuntuu olevan ilo runnoa ja ruhjoa sellaisetkin kasvit, jotka eivät edes ole niiden tiellä.»

»Mutta ne etenevät kovaa vauhtia siitä huolimatta», sanoi Aragorn, »eivätkä ne väsy. Ja myöhemmin me saamme etsiä tiemme paljailla seuduilla, joilla maa on kovaa.»

»Siis – perään vain!» sanoi Gimli. »Myös kääpiöt osaavat kulkea nopeasti ja ovat yhtä väsymättömiä kuin örkit. Mutta takaa-ajosta tulee pitkä: niillä on pitkä etumatka.»

»Niin on», sanoi Aragorn, »me kaikki tarvitsemme kääpiöiden kestävyyttä. Mutta tulkaa! Olipa toivoa tai ei, me seuraamme vihollistemme jälkiä. Ja voi niitä, jos käy ilmi, että me olemme nopeampia! Ryhdymme takaa-ajoon, josta vielä kerrotaan ihmeenä Kolmen sukukunnan keskuudessa: haltioiden, kääpiöiden ja ihmisten. Matkaan, Kolme ajomiestä!»

Hän viiletti kuin kauris. Hän kiiruhti puiden lomitse. Hän johti heitä eteenpäin, eteenpäin, nopeasti ja väsymättä, nyt kun hän vihdoinkin oli tehnyt päätöksensä. He jättivät taakseen järveä ympäröivät metsät. He kiipesivät pitkiä rinnetä, joiden terävät harjanteet kuvastuivat synkkinä laskevan auringon punaa vasten. Tuli hämärää. Harmaina varjoina he katosivat kivikkoiseen maastoon.

ROHANIN RATSASTAJAT

HÄMÄRÄ TIHENI. TOVERUSTEN takana alhaalla puiden välissä leijui usvaa, joka peitti alleen myös Anduinin rantamat, mutta taivas oli kirkas. Tähdet syttyivät. Kasvava kuu liikkui länttä kohti, ja kivenlohkareiden varjot olivat mustia. He olivat saapuneet kivikkoisten kukkuloiden juurelle ja matka joutui hitaammin, sillä jälkiä ei ollut enää helppo seurata. Emyn Muilin ylängöt levittyivät pohjoisesta etelään kahtena pitkänä katkonaisena jonona. Kummankin län-sirinteet olivat jyrkkiä ja hankalia, mutta itäiset rinteet olivat loivempia, monien kourujen ja kapeiden kuilujen uurtamia. Koko yön toverukset kompuroivat tässä paljaassa maastossa, kiipesivät ensin lähemmän ja korkeamman kukkulajonon huipulle, sitten taas alas syvään, kiemurtelevaan laaksoon sen toisella puolella.

Siellä he lepäsivät aamunkoittoa edeltävän hiljaisen viileän hetken. Kuu oli jo aikaa mennyt mailleen, tähdet tuikkivat heidän yllään, päivä ei vielä kajastanut heidän takanaan kohoavien synkkien kukkuloiden yli. Aragorn oli neuvoton: örkien jäljet olivat laskeutuneet laaksoon mutta kadonneet sitten.

»Minne luulisit niiden kääntyvän?» sanoi Legolas. »Pohjoiseenko, suorinta tietä Rautapihaan tai Fangorniin, mikäli se on heidän päämääränsä niin kuin sinä oletat. Vaiko etelään Entinojalle?»

»Joelle ne eivät pyri, olivatpa ne menossa minne tahansa», sanoi Aragorn. »Ja elleivät asiat ole aivan hullusti Rohanissa ja Sarumanin valta suuresti kasvanut, ne valitsevat lyhimmän mahdollisen tien *rohirrimin* niittyjen poikki. Etsikäämme niitä pohjoisesta!»

Laakso oli kuin kivinen kaukalo harjanteiden välissä, ja sen pohjalla solisi kivenlohkareiden keskitse puro. Oikealla kohosi uhkaava kallio, vasemmalla nousivat rinteet hämärinä ja varjoisina myöhäisessä yössä. He etenivät virstan verran pohjoiseen päin. Aragorn etsi selkää kumarassa jälkiä länsiharjanteelle johtavista poimuista ja rotkoista. Legolas oli vähän muiden edellä. Äkkiä haltia huudahti ja muut kiiruhtivat juoksujalkaa hänen luokseen.

»Me olemme jo saavuttaneet osan takaa-ajettavistamme», hän sanoi. »Katso-kaa!» Hän osoitti maahan rinteeseen alle, ja siinä missä he olivat luulleet näkevänsä

kallionlohkareita, olikin kasa ruumiita. Maassa makasi viisi kuollutta örkkiä. Ne olivat saaneet monia julmia iskuja, ja kahden pää oli katkaistu. Maa oli niiden tummasta verestä märkä.

»Tässä on taas arvoitus!» sanoi Gimli. »Mutta se kaipaa päivänvaloa, eikä meillä ole aikaa odottaa.»

»Miten sitä tulkitsemmekin, se ei näytä epäsuotuisalta», sanoi Legolas. »Örkkien viholliset ovat yleensä meidän ystäviämme. Asuuko näillä kukkuloilla ketään?»

»Ei asu», sanoi Aragorn. »*Rohirrim* tulevat tänne harvoin, ja Minas Tirithiin on pitkä matka. Kukaties joku ihmisjoukko metsästeli täällä syistä, joita emme tiedä. Mutta en usko sitä.»

»Mitä sitten uskot?» Gimli kysyi.

»Minusta näyttää, että vihollinen toi oman vihollisensa mukanaan», Aragorn vastasi. »Nämä ovat pohjoisörkkejä, jotka ovat kotoisin kaukaa. Tapettujen joukossa ei ole niitä isoja örkkejä, joilla oli outo merkki. Veikkaan, että örkit joutuivat riitaan keskenään: se ei ole mitenkään epätavallista näiden iljettävien olentojen keskuudessa. Ehkä niillä oli erimielisyyksiä suunnasta.»

»Tai vangeista», sanoi Gimli. »Toivokaamme, etteivät hekin menettäneet täällä henkeään.»

Aragorn tutki maaston laajalla säteellä, mutta muita merkkejä taistelusta ei löytynyt. He jatkoivat matkaa. Itäinen taivas alkoi jo vaaleta; tähdet himmenivät ja harmaa valo vaaleni vähitellen. Vähän matkan päässä he tulivat kuruun, jonne pieni puro oli putouksissaan ja mutkissaan kovertanut alas laaksoon vievän kivikoisen polun. Siinä kasvoi muutamia pensaita ja sen reunamilla vihersi joitakin ruoholäiskä.

»Viimeinkin!» sanoi Aragorn. »Tässä ovat kaipaamamme jäljet! Ylös tätä uomaa: tätä tietä örkit lähtivät kiistansa jälkeen.»

Takaa-ajajat kääntyivät nyt nopeasti seuraamaan uutta polkua. Virkeinä kuin yön levätyään he loikkivat kiveltä toiselle. Viimein he tulivat harmaan kukkulan harjalle, ja äkkiä tuiversi tuuli hiuksissa ja kaavuissa; aamun hyinen viima.

He kääntyivät katsomaan taakseen ja näkivät, kuinka kaukaisten kukkuloiden harjat syttyivät hehkuun Virran toisella puolella. Päivä ponkaisi taivaalle. Aurin gon punainen reuna kohosi tumman maan hartioille. Lännessä heidän edessään lepäsi maailma hiljaisena, muodottomana ja harmaana, mutta vielä heidän katselessaan sulivat yön varjot ja päivän värit palasivat: Rohanin laajojen laidunten yli levisi vihreys, jokilaaksoissa hohtivat valkeat usvanauhat, ja kaukana vasemmalla viitisentoista peninkulman päässä kohosivat sinisinä ja purppuranpunaisina Valkoiset vuoret lumipeitteisine gagaattihuippuineen, jotka aamunkoitto punasi.

»Gondor! Gondor!» huudahti Aragorn. »Voi että saisin katsella sinua onnellisemmalla hetkellä! Vielä ei kulje tieni etelään sinun kirkkaille virroillesi.

*Gondor! Gondor, välillä olet meren, vuorien!
Siellä soi Länsituuli, valo puun hopeisen
muinaiskuninkaiden tarhaan kirkkaana pisaroi.
Valkotornit! Süpikruunu ja kultaa valtaistuini, oi!
Gondor, Gondor! Taas näkeekö kansa puun hopeisen,
ja soiko Länsituuli jälleen välillä meren, vuorien?*

Menkäämme nyt!» hän sanoi ja siirsi katseensa pois etelästä pohjoiseen ja länteen, jonne hänen nyt oli matkattava.

Harjanne, jolla toverukset seisoivat, vietti jyrkästi alas heidän edessään. Noin kaksikymmentä sylvä alempana oli leveä ja kulunut tasanne, joka päättyi äkki-jyrkkään kallioon. Tämä oli Rohanin Itämuuri. He olivat Emyn Muilin reunalla, ja *rohirrimin* vihreät tasangot levittäytyivät silmäkantamattomiin heidän eteensä.

»Katsokaa!» Legolas huudahti ja osoitti vaalealle taivaalle. »Tuolla on taas kotka! Se on hyvin korkealla. Se näyttää lentävän pois tästä maasta kohti pohjoista. Se lentää hyvin nopeasti. Katsokaa!»

»Ei, hyvä Legolas, eivät edes minun silmäni näe sitä», sanoi Aragorn. »Sen täytyy olla todella korkealla. Millähän asialla se liikkuu, jos se on sama lintu, jonka olen nähnyt ennenkin? Mutta katsokaa! Näen lähempänä jotakin, joka on nyt tärkeämpää: joku liikkuu tasangon poikki!»

»Jotkut liikkuvat», sanoi Legolas. »Se on iso jalan liikkuva ryhmä, mutta enempää en pysty sanomaan, enkä erota mitä väkeä ne ovat. Ne ovat monen peninkulman päässä, kuuden ehkä, mutta laakealla tasangolla on vaikea arvioida.»

»Luulen kuitenkin, ettemme enää tarvitse jälkiä tietääksemme, mihin suuntaan mennä», sanoi Gimli. »Etsitään nyt polku, jota pitkin pääsemme nopeasti alas laiturille.»

»Tuskin löydät nopeampaa polkua kuin tämä, jonka örkit valitsivat», sanoi Aragorn.

He seurasivat nyt vihollisiaan kirkkaassa päivänvalossa. Ilmeisesti örkit olivat kiiruhtaneet niin nopeasti kuin vain kykenivät. Vähän väliä takaa-ajajat löysivät pudonneita tai poisheitettyjä tavaroita: ruokapusseja, kovan harmaan leivän kuoria ja kannikoita, mustan repeytyneen kaavun, raskaan naulakengän, joka oli hajonnut kivikossa. Jäljet veivät pohjoiseen jyrkännettä myöten. Viimein he saapuivat syvälle halkeamalle, jonka äänekkäästi kohiseva puro oli kovertanut kallioon. Kapeassa rotkossa laskeutui vaikeakulkuinen polku jyrkkänä portaikkona tasangolle.

Alas päästyään he olivatkin oudon äkkiä Rohanin ruohoaavikolla. Kuin vihreä meri se ulottui aivan Emyn Muilin juurelle. Alas syöksyvä puro katosi korkeaan krassi- ja vesikasvitiheikköön, ja he kuulivat sen lirisevän pois päin vihreissä tunteissa pitkiä loivia rinteitä alas kohti Entinojan laakson lettoja. Heistä tuntui, että talvi oli juuttunut kukkuloille heidän taakseen. Täällä oli ilma lauhempaa, lämpimämpää, ja tuoksui aavistuksen verran, ikään kuin kevät olisi ollut jo heräämässä ja mahla virrannut taas kaikessa kasvavassa. Legolas hengitti syvään, samalla tavoin kuin kulkija horii vettä taivallettuaan pitkään janoisena karuilla mailla.

»Ah! Tätä vihreää tuoksua!» hän sanoi. »Se on yöuntakin virkistävämpi. Juoskaamme!»

»Kevyet jalat juoksevat ehkä vikkellästi täällä», sanoi Aragorn. »Vikkelämin kukaties kuin rautakenkäiset örkit. Nyt meillä on tilaisuus lyhentää heidän etumatkaansa!»

He juoksivat jonossa kuin ajokoirat tuoreilla jäljillä ja heidän silmissään paloi innokas tuli. Melkein täsmälleen länttä kohti kulki örkkien tallaama ruma luoko;

Rohanin ihana nurmi oli mustunut ja murjoutunut siitä, mistä ne olivat menneet. Äkkiä Aragorn huudahti ja kääntyi syrjään.

»Seis!» hän huusi. »Älkää seuratko minua vielä!» Hän juoksi nopeasti oikealle, sivuun pääjäljiltä, sillä hän oli nähnyt, että sinne johti muista haarautuvat jäljet, pienten kengättömien jalkojen jäljet. Ne eivät kuitenkaan vieneet pitkälle, ennen kuin niiden poikki kulki örkinjalkia, jotka myös olivat haarautuneet pääuralta edestä ja takaa. Sitten ne kääntyivät jyrkästi takaisin ja katosivat muiden jälkien sekaan. Aragorn kumartui ja poimi ruohosta jotakin, sitten hän juoksi takaisin.

»Asia on selvä», hän sanoi. »Nämä ovat hobitinjäljet. Arvattavasti Pippinin. Hän on muita pienempi. Ja katsokaa tätä!» Hän näytti esinettä, joka kimalsi auringossa. Se oli kuin pyökin vastapuhjennut lehti, kaunis ja vieras tuolla puuttomalla tasangolla.

»Haltiaviitan solki!» huudahtivat Legolas ja Gimli yhtäikaa.

»Turhaan eivät putoa Lórienin lehdet», Aragorn sanoi. »Tämä ei pudonnut sattumalta: se pudotettiin merkiksi niille, jotka ehkä seuraisivat. Arvattavasti Pippin juoksi sivuun juuri sen tähden.»

»Sitten ainakin hän oli elossa», sanoi Gimli. »Ja pystyy käyttämään sekä järkeään että jalkojaan. Se rohkaisee. Emme aja turhaan.»

»Toivokaamme, ettei hän maksanut liian kalliisti rohkeudestaan», Legolas sanoi. »Tulkaa! Jatketaan. Ajatus, että noita hilpeitä pikku veikkoja ajetaan kuin karjaa, korventaa sydäntäni.»

Aurinko kiipesi keskipäivään ja alkoi sitten hitaasti liukua alaspäin taivaanlaelta. Kaukaisesta etelästä, mereltä, nousi kevyitä pilviä, jotka tuuli sitten kiidatti pois. Aurinko vajosi. Takaa nousivat varjot ja kurottivat idästä pitkiä käsivarsiaan. Yhä jatkoivat ajomiehet. Yksi päivä oli kulunut Boromirin kaatumisesta, ja örkit olivat vielä kaukana. Niistä ei enää näkynyt tasangoilla vilaustakaan.

Yön varjojen tihentyessä Aragorn pysähtyi. Vain kahdesti he olivat hetken levänneet päivämarssin aikana. Aamunkoitteessa he olivat seisleet Itämuurilla, ja nyt he olivat siitä kuuden peninkulman päässä.

»Edessämme on vihdoin vaikea ratkaisu», hän sanoi. »Lepäämmekö yön vai jatkammeko niin kauan kuin tahtoa ja voimia riittää?»

»Mikäli vihollisemme eivät lepää nekin, ne jättävät meidät kauas jälkeensä, jos me pysähdymme nukkumaan», sanoi Legolas.

»Täytyyhän örkinin pitää marssitaukoja, vai eikö?» kysyi Gimli.

»Harvo in vaeltavat örkit näkösilällä kun aurinko paistaa, mutta nämä ovat tehneet niin», sanoi Legolas. »Varmaa on, etteivät ne lepää yöllä.»

»Mutta yöllä kävellessä emme voi seurata jälkiä», sanoi Gimli.

»Jäljet kulkevat suoraan, niin pitkälle kuin silmäni kantavat, kääntymättä oikeaan tai vasempaan», sanoi Legolas.

»Voisin ehkä johtaa teitä arvuukaupalla pimeydessä ja pysyä suorassa suunnassa», sanoi Aragorn, »mutta jos me eksyisimme suunnasta tai örkit kääntyisivät sivuun, aikaa voisi mennä paljon hukkaan ennen kuin löytäisimme jäljet taas päivän valjettua.»

»Ja sekin kannattaa muistaa», sanoi Gimli, »että vain päivällä voimme nähdä, erkaneeko urasta sivujalkia. Mikäli vanki yrittäisi karata tai kannettaisiin pois, esimerkiksi itään Suurelle virralle ja Mordoria kohti, me saattaisimme ohittaa jäljet huomaamattamme.»

J. R. R. TOLKIENIN SUUREN FANTASIAEPOKSEN
TARU SORMUSTEN HERRASTA TOINEN OSA
TARKISTETTUNA SUOMENNOKSENA

»Poikkeuksellinen teos – puhdasta jännitystä, soljuvaa kerrontaa, moraalista lämpöä, kauneuden kainostelematonta ylistystä, mutta ennen kaikkea jännitystä.»

The New York Times

»Yksi 1900-luvun suurimmista kaunokirjallisista teoksista. Jos tämä kirja on viihdettä, harvoin on lukija viihtynyt näin hyvin.»

Sunday Telegraph

»Tämä Tolkienin teoksen toinen osa vakuuttaa taas kaikilla hänen kehittelemillään unenomaisen oudoilla kansoilla, erikoisilla tapahtumilla ja ihmeteoilla. Tarinan edetessä Sormuksen maailma vain kasvaa ja käy yhä salaperäisemmäksi, sen asukkaista paljastuu jännittäviä, kauheita, ihania ja koomisiakin hahmoja. Tarina itsessään on loistava.»

The Observer

»Tolkien oli nerokas tarinankertoja.»

Literary Review

	 9 789510 508602	
www.wsoy.fi	84.2	ISBN 978-951-0-50860-2
		TOLKIEN®